

УДК 336.7

DOI: 10.31359/2312-3427-2019-1-224

Т.Г. Маркович, здобувач

ORCID iD 0000-0002-9610-2700

E-mail: 2098976t@gmail.com

Житомирський державний технологічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ ДІЮЧОЇ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОТЕНЦІЙНИХ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

У статті здійснено критичний аналіз діючого в Україні нормативно-методичного забезпечення оцінки кредитоспроможності. З'ясовано, що воно не відповідає потребам належного забезпечення вітчизняної економіки кредитними ресурсами та методологічним вимогам Базельського комітету з питань банківського нагляду. Для розв'язку зазначеної проблеми, пропонується відмінити єдиний стандартизований підхід до оцінки кредитоспроможності клієнтів вітчизняних комерційних банків, з подальшим переходом до використання рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду. Зважаючи на особливості національної економіки бажаними повинні бути комплексні методики оцінки кредитоспроможності. Також перспективним є запровадження як для підприємств, потенційних позичальників, так і для самих комерційних банків методик попереднього (експрес) аналізу, що базуються на інструментах нечіткої логіки.

Ключові слова: *кредитоспроможність, фінансові коефіцієнти, кредит, кредитний ризик, дефолт, експрес аналіз кредитоспроможності.*

Постановка проблеми. Після розкриття змісту кредитоспроможності як економічного поняття, з формулюванням відповідного авторського підходу, та розгляду основних методик її оцінки у попередніх дослідженнях, можемо звернутися до розкриття теоретико-методологічних засад діючої практики в Україні. Концептуальні положення діючої методики, як і основні практичні рекомендації, є одноманітними для всіх вітчизняних комерційних банків і зосереджені в одному нормативному акті – «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» (ділі – Положення) [13]. Як задекларовано в назві зазначеного

нормативного акту, визначення кредитоспроможності не є основною його метою, а проміжним етапом у досягненні основної мети – управління кредитним ризиком.

В попередніх дослідження [8] було обґрунтовано, що на сучасному етапі поняття кредитоспроможності потенційного позичальника комерційного банку набуло нового значення, яке фактично визначає методики її оцінки. Новий і переважаючий підхід до оцінки кредитоспроможності пов'язаний з розвитком банківського ризик-менеджменту в частині управління кредитним ризиком [8, 6, 7, 19]. Такий підхід трансформує мету, завдання та роль визначення кредитоспроможності потенційного позичальника комерційного банку.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у розробку питань оцінки кредитоспроможності позичальників банків зробили сучасні іноземні економісти Е. Альтман, Е. Брігхем, Л. Гапенські, П.С. Роуз, Дж.Ф. Сінкі, О.І. Лаврушин, В.М. Усоскін та інші. Дослідженню питань щодо оцінки кредитоспроможності позичальників банківських установ присвячено також багато вітчизняних наукових праць таких авторів: О.Д. Вовчак, В.В. Вітлінський, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, А.О. Спіфанов, О.В. Мельниченко, А.М. Мороз, В.І. Міщенко, О.М. Петрук, Л.О. Примостка, М.І. Савлук, Т.С. Смовженко, О.О. Терещенко, І.О. Школьнік та інші. Однак проблему не можна вважати остаточно розкритою, у зв'язку з тим, що в діючій методиці НБУ з одного боку були враховані напрацювання згаданих науковців, з іншого – стався ухил на користь формалізованим показникам, що тим самим призвело до іншої крайнощі при її розробці. Певний досвід застосування діючої методики у вітчизняній банківській системі протягом 2016 року у тестовому режимі та в обов'язковому порядку з 2017 року так і не дав бажаних результатів – зменшення обсягів неякісних банківських кредитів з відповідним нарощенням якісних. Отже постає завдання удосконалення нормативної методики оцінки кредитоспроможності клієнтів банків.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз діючої в Україні практики та нормативно-методичного забезпечення оцінки кредитоспроможності на предмет їх відповідності економічним реаліям та вимогам міжнародних регулюючих органів. В разі виявлення недоліків і проблем, формулювання обґрунтованих рекомендацій з їх усунення.

Виклад основного матеріалу. По відношенню до кредитного ризику банку застосовують традиційні методи управління фінансовими ризиками. Серед них є: уникнення, зменшення, прийняття на себе, передача ризиків [21, с. 310]. Згідно підходів викладених як у навчальних, так і наукових виданнях, зменшення кредитного ризику передбачає певні дії з боку

окремого банку та головного регулятора – Національного банку [16, с. 246], [7, с. 399]. Оцінка кредитоспроможності позичальника є першим і найбільш важливим методом зменшення індивідуального кредитного ризику на рівні окремої позики. Роль Національного банку (НБУ) у такій ситуації полягає у розробці відповідних загальних (типових) рекомендацій з оцінки кредитоспроможності, тобто надання нормативно-методичного забезпечення цього процесу.

На сучасному етапі фактично відбулося зменшення ролі кредитоспроможності шляхом фрагментації раніше існуючого поняття на частини, які були перенесені до складових методів управління кредитним ризиком банків, а власне суть цього поняття було зведено до визначення ймовірності дефолту (банкрутства) потенційного позичальника комерційного банку.

Пояснити існуючий стан речей із трансформацією змісту і ролі кредитоспроможності можна різноплановими процесами, які відбувалися в останні десятиліття не тільки у банківництві як сфері бізнесу, а на фінансових ринках у цілому.

В першу чергу, через запровадження комп'ютеризації та розвиток засобів телекомунікації сталася трансформація всієї банківської «технології» (операційної техніки, організації банківських операцій і т.і.), що в поєднанні з новими підходами до змісту управління діяльністю банку як комерційного підприємства, дозволило перейти кредитним установам до реалізації свого власного продукту на фінансовому ринку [9], [10].

За висновками провідних вітчизняних вчених в галузі грошей і кредиту у широкому розумінні цього поняття банківський продукт трактується як сукупність послуг, які надають банки своїм клієнтам, та обсягу грошей, створених банками в процесі їх обслуговування [4], [3, с. 464]. На практиці банківський продукт вимірюють через низку показників: обсяг грошових ресурсів, наданих банками у користування чи прийнятих від клієнтів на зберігання; обсяг доходу, одержаного банками від наданих послуг (процентного і комісійного); обсяг прибутку та маржі, одержаних банками від діяльності в цілому та за окремими видами послуг.

Однак на рівні окремого комерційного банку все набагато простіше, що підтверджується відповідним визначенням Національного банку: «Банківський продукт – це стандартизовані процедури, що забезпечують виконання банками операцій, згрупованих за відповідними типами та ознаками» [14]. Саме такий підхід, продиктований вузьким практицизмом, призвів до того, що банки йдуть на взаємовідносини тільки з тими клієнтами, чий запити співпадають з рамками конкретного банківського продукту. Від подібної політики банки не стають менш прибутковими,

адже вони зорієнтовані на отримання та нарощення доходу «з обороту». І тут, дійсно, важливим є проблема кредитного ризику та методів управління ним, щоб знайти межу можливих збитків, які банк готовий поглинути в той чи інший спосіб. Однак те, що корисне окремо взятому банку обмежує стимулюючі можливості кредиту щодо економіки у цілому, наприклад, нарощення рівня валового національного продукту.

З іншого боку через різке зростання волатильності на фінансових ринках у наслідок фактичної відміни золотого стандарту у 1971 р. відбувся поступовий перехід від суб'єктивістської парадигми управління до об'єктивного ринкового підходу [20, с. 63]. Де-факто – це означало відмову від індивідуального підходу в наданні банківських послуг, у першу чергу кредитних, та поступовий перехід до реалізації банківського продукту. Вдале та швидке (з метою забезпечення отримання доходу саме з обороту) просування відповідних банківських продуктів передбачало використання у банківській справі методик аналізу контрагентів, які мали бути уніфікованими, легкими для застосування на практиці, дешевими та надавати однозначний результат. Отже з розвитком ризик-менеджменту кредитоспроможність розглядається по-новому як етап процесу управління кредитним ризиком.

Для того щоб відповісти наскільки зазначений процес є правильним і адекватним до економічних реалій України, також задля отримання достовірних результатів продовжимо застосовувати функціональний підхід. Це означає, що ми повинні виявити роль кредитоспроможності в контексті функціонування категорії «кредит» в умовах сучасної економічної дійсності в Україні.

В межах нашого дослідження вивчається банківський кредит, який є переважно явищем мікроекономічним, тобто розглядаються взаємовідносини суб'єктів кредитор-банк/позичальник-підприємство. Для останнього банківський кредит є залученими коштами, які відповідно до базових положень фінансового менеджменту підвищують ефективність використання капіталу через механізм фінансового важеля [21, с. 229-230]. Завдяки вдалій структурі капіталу підприємство впливає на результати не лише фінансової, але й операційної та інвестиційної діяльності, що має сприяти зростанню прибутку, нарощення якого визначає ринкову вартість підприємства [21, с. 230].

Поруч з перевагами позикового капіталу для підприємств існують певні недоліки для їх контрагентів – банків, основним з яких є ризик неповернення боргу.

Кредитор також зацікавлений у нарощенні обсягів якісних кредитів як основного виду банківських активів, з метою максимізації прибутку.

Отже кредитні відносини повинні бути взаємовигідними, партнерськими. Будь-яка кредитна операція передбачає збалансованість інтересів пари кредитор/позичальник. Передумовою забезпечення такого балансу є оцінка кредитоспроможності підприємства – потенційного позичальника. Основна мета банку при цьому – виявити недоліки у діяльності контрагента, які можуть спричинити неповернення кредиту. Це передбачає застосування комплексного підходу до оцінки кредитоспроможності з позиції визначальних положень категорії кредиту: поверненість, строковість, платність, забезпеченість і цільовий характер.

Тобто авторський підхід полягає в тому, що кредитоспроможність потенційного позичальника банку – це не тільки вірогідність його дефолту (банкрутства), а й здатність погасити кредит з базових (дохід), так і альтернативних джерел, наприклад, за рахунок забезпечення. Останній спосіб, чомусь став елементом управління кредитними ризиками [16, с. 245]. Відповідно кредитоспроможність – це величина не абсолютна а відносна, яка визначається умовами кредитування та ефективністю використання позичальником залучених коштів.

Наш підхід обґрунтовується тим, що в ринкових умовах господарювання роль кредиту для стабільного та динамічного розвитку економіки не зменшується, а навпаки – зростає. Відповідно була визначена та достатньо обґрунтована роль кредитоспроможності у сучасних умовах, яка підтвердила свою дієвість у методиках, що діяли в Україні до 2013 року. Найбільш показовим був період з 2000 по 2008 роки – до глобальної економічної кризи, яка не обійшла стороною і вітчизняну банківську систему. Хоча, як довели дослідження, її причини приховані не у недосконалих методиках управління активами, а – хибній системі преміювання, коли бонуси банківських менеджерів всіх рівнів в рази перевищували їх заробітну платню [11].

Роль кредиту характеризується результатами застосування для економіки в цілому і населення зокрема. Кредит впливає на процеси виробництва, реалізації і споживання продукції, а також на сферу грошового обороту. В сучасних умовах господарювання продовжує зростати роль кредиту за такими напрямками:

– перерозподіл матеріальних ресурсів в інтересах виробництва і реалізації продукції за допомогою надання позик і залучення коштів юридичних і фізичних осіб. Орієнтуючись на диференційований рівень прибутку в різних галузях або регіонах, кредит виступає в ролі стихійного макрорегулятора економіки, забезпечуючи задоволення потреб об'єктів прикладення капіталу, що динамічно розвиваються, в додаткових фінансових ресурсах;

– вплив на безперервність процесів відтворення через надання кредитів. Значне поширення отримали позики, що використовуються практично всіма категоріями позичальників, спрямовані на ліквідацію тимчасової нестачі власних оборотних коштів, а отже, і економію загальних витрат обігу;

– участь у розширенні виробництва через видачу позикових коштів на відтворення необоротних активів. Особливо якщо мова йде про забезпечення інвестицій на інноваційній основі через впровадження у виробництво наукових розробок і технологій;

– економне використання позичальниками залучених коштів продиктоване тим, що їх несвоєчасне повернення потягне за собою штрафні санкції або навіть може призвести до банкрутства підприємства;

– прискорення споживачами отримання товарів, послуг за рахунок використання позикових коштів, особливо у сфері споживання товарів довгострокового використання або придбання житла;

– регулювання випуску в обіг та вилучення з нього готівкових грошей на основі кредитних відносин і забезпечення безготівкового грошового обороту платіжними засобами [1, с. 214-215].

В розкритті кредитоспроможності через її функціональне призначення в контексті сутності кредитних відносин ми не поодинокі. Наші висновки додатково підтверджуються подібною концепцією Г.П. Табачук стосовно визначення кредитоспроможності як основного критерію в побудові ефективних кредитних відносин між кредиторами та позичальниками. Базові її тези є такими [18, с. 9]: «оцінка рівня кредитоспроможності позичальника повинна здійснюватися, виходячи зі спільних інтересів суб'єктів кредитних відносин. Надто високі вимоги до позичальника кредитних ресурсів з боку кредитодавця призводять до втрати клієнтів...; спільність мети кредитора і позичальника при формуванні кредитних відносин виявляється в намаганні досягнення ними максимальної прибутковості. У першому випадку це досягається за рахунок раціонального розміщення кредитних ресурсів, а в другому – за рахунок їх ефективного використання на виробництві, включаючи розширення обсягів виробництва і ринків збуту, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, здійснення активної інноваційної діяльності тощо; кредитоспроможність позичальників тісно пов'язується з вартістю кредитних послуг, видами кредитів, формами кредитування, залежить від розвитку інфраструктури кредитних ринків, попиту і пропозиції кредитних ресурсів на кредитних ринках.»

При цьому оцінювання кредитоспроможності, на думку Г.П. Табачук, має займати ключову позицію не тільки у виборі

раціональних форм і методів кредитування, а й при розробленні кредитної політики як кредиторів, так і позичальників та механізмів їх реалізації [18, с. 10]. Останній висновок важливий в контексті узгодження інтересів сторін кредитної угоди, коли одна із них є суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності. Ефективна політика залучення позикових коштів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності реалізується в дев'ять етапів. Шостий з них передбачає визначення таким підприємством власної кредитоспроможності для розв'язання питань про умови залучення тих чи інших позикових ресурсів і вибір найбільш оптимальних посеред них [22, с. 112].

На цьому етапі стає актуальною наявність відносно простої і надійної методики оцінки кредитоспроможності, яка б дала можливість здійснити попередній (експрес) аналіз кредитоспроможності як для підприємства-потенційного позичальника, так і комерційному банку. Для останнього такий крок дозволить прийняти рішення про припинення чи продовження розгляду кредитної заявки від клієнта на ранньому етапі її вивчення, що упередить проведення більш вартісного поглибленого аналізу в умовах застосування комплексних методик оцінки кредитоспроможності.

Грунтуючись на викладеному, можна зробити певні висновки про відповідність вимогам вітчизняної економіки діючої в Україні практики оцінки кредитоспроможності та її нормативно-методичного забезпечення.

Аналіз змісту Положення свідчить про його невідповідність: по-перше, вимогам Базельського комітету з питань банківського нагляду; по-друге, потребам забезпечення економіки кредитними ресурсами; по-третє, вимогам до валідності методології, що міститься в зазначеному положенні до потреб господарської практики.

Щодо першої проблеми, потрібно зазначити, що Базельський комітет визначає два підходи до вимірювання кредитного ризику: стандартизований, заснований на присвоєнні зовнішнього кредитного рейтингу відповідними незалежними агентствами, або метод IRB, що базується на власних внутрішніх рейтингах окремого комерційного банку. Базельський комітет визнав недоцільність запровадження єдиного стандарту оцінки ризиків всіма банками. Використання більш якісних, прогресивних, адекватних підходів до оцінки ризиків у діяльності комерційного банку може враховуватися при зниженні вимог до мінімального розміру власного капіталу [20, с. 149].

Потрібно зауважити, що визначення кредитного рейтингу спеціалізованими агентствами переважно базується на аналізі фінансових

коефіцієнтів діяльності суб'єкта господарювання, а також *враховує оцінку якісних сторін його діяльності* [23, с. 51].

Зазначені рекомендації були знехтувані НБУ через недовіру до вітчизняних банків щодо їх спроможності розробити адекватні IRB моделі. На думку регулятора, українські банки не мають добре налагоджених кредитних процесів, заснованих на загальноприйнятих статистичних підходах, тому НБУ не може довіряти їхній оцінці кредитного ризику. Філії ж іноземних банківських груп користуються моделями, наданими головним офісом, які можуть не відповідати реаліям української економіки [12, с. 53].

Ці пояснення НБУ є непереконливими, адже сам регулятор не може мати достовірних статистичних даних по банкрутствах, з глибоким розкриттям об'єктивних причин, через те, що він не обслуговує клієнтів. З іншого боку в Україні є банки, які присутні на ринку майже тридцять років. Хіба цей час був недостатній для збору належних статистичних даних, особливо по системних банках?

Той же Базельський комітет наглядно фактично надає відповідь і на другу із вказаних проблем під час розкриття принципів управління кредитними ризиками, закликаючи до «діяльності в умовах розумного кредитування». Наприклад, четвертий принцип акцентує увагу на те, що «банки повинні працювати відповідно до зважених чітко визначених критеріїв кредитування. Такі критерії повинні включати чітку вказівку на цільовий банківський ринок та глибоке розуміння одержувача позики або протилежної сторони так само, як і мети та структури кредиту та джерел компенсацій» [15].

Інший – десятий принцип – проголошує, що «банки заохочуються до розвитку та використання системи оцінки внутрішніх ризиків в управлінні кредитними ризиками. Система оцінки має бути сумісною із сутністю, розміром та складністю банківських операцій» [15]. Таким чином, підтверджується, що визначення кредитоспроможності, як і система управління кредитними ризиками на рівні окремої банківської установи, повинна забезпечувати належне, якісне кредитування суб'єктів ринку, а не створювати будь-які перепони.

Валідність методології, яка міститься в Положенні НБУ до потреб господарської практики, стала об'єктом глибокого та критичного наукового аналізу, що у підсумку призвело як до позитивних, так і негативних висновків з боку значної кількості дослідників. Основна теза, що обстоюється нами, полягає у тому, що на виконання вимог Базельського комітету необхідно надати право комерційним банкам самостійно обирати підходи до оцінки кредитоспроможності потенційних

позичальників. Тобто користуватися послугами зовнішніх рейтингових агентств або використовувати власні методики аналізу.

В разі застосування другого, з вказаних варіантів, обмежувати комерційні банки у конкретному виборі моделей не потрібно. Натомість НБУ, через реалізацію функції регулятора, може висувати та контролювати вимоги щодо відповідності подібних моделей вимогам управління кредитними ризиками. На підтвердження наших пропозицій, варто зазначити, що не тільки країни Заходу застосовують подібну практику, а й Білорусь здійснила децентралізацію оцінки кредитного ризиків своїми комерційними банками [2].

В межах нашого дослідження не пропонується нової методики для здійснення поглибленого аналізу кредитоспроможності потенційного позичальника – суб'єкта господарювання. Як вже зазначалося, мова йде про попередній (експрес) аналіз, який є в однаковій мірі доступний як потенційному позичальнику, так і банку-кредитору для прийняття принципового рішення про доцільність і можливість встановлення ділових відносин з приводу укладання позикової угоди.

Така модель оцінки кредитоспроможності повинна відповідати низці параметрів: бути більш відкритою, зрозумілою, дешевою у застосуванні, водночас мати високу точність відтворення вихідної статистики та може працювати без настроювання на реальні дані, базуючись лише на закладених до неї набору логічних правил і встановлених процедур [17, с. 87].

Вивчення та узагальнення існуючого досвіду проведення попереднього (експрес) аналізу, щоправда з чітким визначенням мети, об'єкту і предмету, здійснюється в два етапи: уточнення (виявлення переліку і межі достатності, виходячи з конкретних завдань) комплексу фінансових показників і визначення інтегральної (рейтингової) оцінки кредитоспроможності суб'єкта господарювання.

В разі застосування кожним комерційним банком власної IRB системи, питання переліку показників, що об'єктивно відображають фінансовий стан клієнта, вирішується самостійно кредитною установою. Водночас доведеним на практиці є підхід, коли застосовуються п'ять груп формальних показників, яким є фінансові коефіцієнти, та низка якісних характеристик. До перших, як правило, відносять показники: ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності, грошового потоку. До других, наприклад, здійснення клієнтом зовнішньоекономічної діяльності та її напрям (зовнішньоекономічні угоди: суми; термін дії; країна; банк, що забезпечує розрахунки). Таким чином,

подібні методики повинні приділяти увагу як кількісним, так і якісним характеристикам позичальника.

Висновки із цього дослідження. В результаті проведеного дослідження приходимо до таких проміжних висновків. Нормативно-методичне забезпечення оцінки кредитоспроможності, закріплене відповідним Положенням, не відповідає потребам належного забезпечення вітчизняної економіки кредитними ресурсами та вимогам Базельського комітету.

Для розв'язку зазначеної проблеми, пропонується відмінити єдиний стандартизований підхід до оцінки кредитоспроможності клієнтів вітчизняних комерційних банків, з подальшим переходом до використання рекомендацій Базельського комітету. Тобто банки повинні мати право на власний розсуд приймати рішення про застосування одного з двох підходів до вимірювання кредитного ризику: стандартизований, заснований на присвоєнні зовнішнього кредитного рейтингу відповідними незалежними агентствами, або метод IRB, що базується на власних внутрішніх рейтингах окремого комерційного банку.

Зважаючи на особливості національної економіки бажаними (такі, що підтримуються НБУ) повинні бути комплексні методики оцінки кредитоспроможності. Також перспективним є запровадження як для підприємств, потенційних позичальників банківських установ, так і для самих комерційних банків методик попереднього (експрес) аналізу, що базуються на інструментах нечіткої логіки.

Бібліографічний список.

1. Александрова М.М., Кірейцев Г.Г., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит.: навчально-методичний посібник. 2-е видання, перероб. і допов. – К.: ЦУЛ, 2002. – 336 с.
2. Быкова О. Совершенствование стандартизированного подхода к оценке кредитного риска в банках Республики Беларусь. Банкаўскі веснік. – 2016, ліпень. – С. 38-46.
3. Гроші та кредит: підручник. за наук. ред. М.І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2011. – 589 с.
4. Дзюблюк О.В. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегія розвитку в Україні». Банківська справа. – 2005. – № 3. – С. 40-52.
5. Інтегрована система управління ризиками банку: монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова та ін.; за заг. ред. Н.П. Шульги. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 440 с.

6. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія / О.В. Дзюблук, Л.М. Прийдун. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2015. – 295 с.

7. Лисенок О.В. Управління фінансово-економічною діяльністю банків: теорія, методологія, практика: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2014. – 424 с.

8. Маркович Т.Г. Стан та перспективи формування комплексної методології оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання. European Cooperation, 2016. – Vol 12. – P. 102-118.

9. Меда Н.С. Поняття банківського товару і його зв'язок з категоріями “банківський продукт”, “банківська послуга” та “банківська операція”. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. 2014, Випуск 38. – С. 196-204.

10. Мещеряков А.А. Дискусійні проблеми визначення сутності банку і банківського продукту в сучасних умовах. Вісник Дніпровського державного фінансового економічного інституту. – 2003. – № 2(10). – С. 68-72.

11. Мошенский С.З. Хаос и синергия. Рынок ценных бумаг постиндустриальной эпохи. К.: ВБ «Випол», 2018. – 504 с.

12. Покідін Д. Економетрична модель Національного банку України для оцінки кредитного ризику банку та альтернативний метод опорних векторів. Вісник НБУ. – 2015. – № 12. – С. 53-75.

13. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Затверджено Постановою Правління НБУ від 30.06.2016, № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

14. Положення про організацію операційної діяльності в банках України. [Електронний ресурс]: Затверджено Постановою Правління НБУ від 18.06.2003 № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0559-03>.

15. Принципи управління кредитними ризиками. Базельський комітет з банківського нагляду. Базель, вересень 2000. [Електронний ресурс]: Документ 996_035, від 01.09.2000. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_035.

16. Реверчук С.К. Банківська система (підручник). Львів, «Магнолія 2006», 2013. 400 с.

17. [Старченко Л.В.](#), [Старовойт Е.В.](#), [Семидоцька І.І.](#) Використання методу нечітких множин для діагностики ризику банкрутства підприємства. Механізм регулювання економіки. 2012, №3. С. 83-91.

18. Табачук Г.П. Механізм забезпечення кредитоспроможності підприємницьких структур: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук спец: 08.00.09. Львів, 2001. 23 с.

19. Управління ризиками банків [Текст]: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А.О. Спіфанов, Т.А. Васильєва, С.М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Спіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. 283 с.

20. Управління ризиками банку: навч. Посібник. / Н.П. Шульга, Т.М. Гордієнко, М.В. Мельничук та ін.; за наук. ред. Н.П. Шульги. К.: КНТЕУ, 2016. 628 с.

21. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 440 с.

22. [Чернышова Л.А., Кот Е.В., Козуб В.А. Политика привлечения кредитных ресурсов предприятий – субъектов внешнеэкономической деятельности.](#) «Глобальні та національні проблеми економіки». Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – № 17. – С. 110-115.

23. Шаталова Е.П., Шаталов А.Н. Кредитоспособность и кредитный риск в банковском риск-менеджменте. Финансы и кредит. – 2010. – № 17 (401). – С. 46-53.

Т.Г. Маркович Теоретико-методологические подходы к трансформации действующей методики оценки кредитоспособности потенциальных заемщиков коммерческих банков. В статье осуществлен критический анализ действующего в Украине нормативно-методического обеспечения оценки кредитоспособности. Выяснено, что оно не отвечает потребностям надлежащего обеспечения отечественной экономики кредитными ресурсами и методологическим требованиям Базельского комитета по банковскому надзору. Для решения указанной проблемы предлагается отменить единый стандартизированный подход к оценке кредитоспособности клиентов отечественных коммерческих банков, с последующим переходом к использованию рекомендаций Базельского комитета по банковскому надзору. Учитывая особенности национальной экономики желанными должны быть комплексные методики оценки кредитоспособности. Также перспективным является внедрение как для предприятий, потенциальных заемщиков, так и для самих коммерческих банков методик предыдущего (экспресс) анализа, основанные на инструментах нечеткой логики.

Ключевые слова: кредитоспособность, финансовые коэффициенты, кредит, кредитный риск, дефолт, экспресс анализ кредитоспособности.

T. Markovych Theoretical and methodological approaches to transformation of the active methodology for assessing creditworthiness of potential borrowers of commercial banks. The article provides a critical analysis of the current normative and methodological providing of the creditworthiness assessment in Ukraine, which is enshrined in the "Regulation on the determination by banks of Ukraine of the size of credit risk under active banking operations". It has been found out that it does not meet the needs of appropriate providing of domestic economy with credit resources and methodological requirements of the Basel Committee on Banking Supervision.

To resolve this problem, it is proposed to abolish the unified standardized approach to the creditworthiness assessment of clients of domestic commercial banks, with the subsequent transition to the use of the recommendations of the Basel Committee on Banking Supervision. That is, banks should have the right to decide, at their own discretion, which one of the two approaches to measuring credit risk can be applied: standardized one, based on the assignment of an external credit rating by the relevant independent agencies, or an IRB method, based on its own internal ratings of a separate commercial bank.

Taking into account the peculiarities of the national economy, the recommended (supported by the National Bank) should be integrated methods for assessing creditworthiness. In addition, the implementation of preliminary (express) analysis methods, based on fuzzy logic tools, is a promising option not just for enterprises, potential borrowers of banking institutions, but also for the commercial banks themselves.

Key words: creditworthiness, financial ratios, credit, credit risk, default, express analysis of creditworthiness.

Стаття надійшла до редакції: 20.02.2019 р.